

SZANYI TÁNCOK

Verbunk

A szanyi verbunk nyugati táncdialektushoz, a táncélet és tánckincs szempontjából a Rábaköz egységéhez tartozik. A Rábaköz a magyar nyelvterület egyetlen pontja, ahol a történeti körverbunk nyomai az élő hagyományként fennmaradtak napjainkig. E táncnak jelentős szerepe volt a rábaközi parasztság életében, amelynek középpontjában a rendkívüli fejlett legényélet állt, céhekben, legénytársaságokban gyakorolták, első sorban nagy rendezvények búcsújának megnyitásánál táncolták.

A szanyi verbunk a kónyi verbunk egyik változata, amely az 1920-as évektől terjedt el a szanyi búcsú bemutató táncaként.

A rábaközi verbunkok két jellegzetes altípusát ismerjük.

A Rábaköz keleti részén, Kóny, Szil, Szany, Sobor stb. községekben él az egyik formája. Egyetlen lassú részből áll, tempója 120-130. A rábaközi verbunkok másik típusának szerkezeti felépítése és motívumkincse eltér az előzőtől. A Kapuvár környékén (Hövely, Vitnyéd stb.) ismert verbunk is lassú és friss részre tagolódik.

Teljesen szabályozott felépítése, gazdag forma-motívumkincse és terjedelme különbözteti meg a karéjtól.

A szanyi verbunk teljesen kötött szerkezetű, ezt egyrészt a tudatos összegyakorlás másrészt a táncvezető ún. „hej legény” irányítása biztosítja. Az ő kiáltására, irány, vagy figura váltás történik.

Táncot jobb, bal irányban szimmetrikusan járt motívumok alkotják, melyeket csapás előkészítővel, ritka, sűrű tapssal készítenek elő.

A táncban előforduló motívumok:

-bokázó

-fordulós bokázó

-fordulós csizmaverés

-tapsbemérés taps

-hármastaps

-szaladó bokázó

-„rúgd meg”

Zenei dallam: Ez a kislány barna kislány...

A tánc mozzanatai: üvegek földre helyezése, körbeállítás után kezdődik a tánc.

Kanásztánc

A szanyi kanásztáncre az eszközös pásztortáncok maradványai közül a nyugati dialektusra a földre tett, keresztezett két bot felett járt kanásztánc jellemző.

Valószínűsíthetőleg a fegyvertáncokból alakult ki.

A kanászok korábban fokossal, később bottal járták. Az ügyességi próba vagy virtuskodó mutatvány volt a lényege.

A szanyi kanásztánc két váltakozó részből épül fel:

Az első részben – lassú részben, az eszköz kerülgetése, körül táncolása mint bevezető szerepel, a tánc közben érinteni, elrúgni, megérinteni nem szabad.

A lassú részben egyszerű sasszé térforma jellemző, majd a dallam végén a botokat keresztbe rakva-a fő részben- a botok alkotta negyedekben a botok fölött cifrák és forgócifrák variációit járták.

Kísérő zenéje ének nélkül: Csóri kanász mit főztél... kezdetű népdal.

Ennek a népdalnak a felgyorsított refrénjére járták a lassú sétákat követő ugrós motívumokat. (cifrákat, forgócifrákat)

Csárdás

Új stílusú tánc, a nyugati táncdialektus földrajzi egységéhez tartozik. Szanyra inkább a páros csárdás jellemző.

A szanyi csárdás régi táncstílusára utalhat a fogásmód - csípő / derék fogás - és nagyon jellemző lány a felkérése, táncba hívása.

A tánc kezdetekor a férfi, a zene tempójára kiforgatja, megpördíti a karja alatt. Picit balra / jobbra dönti, ezzel jelzi a tánc kezdetének irányát.

Párhuzamos csárdás jellemző. A lányt vállból vezeti.

Típusai: Lassú / friss csárdás

Adatközlőink:

Varga József és felesége, Ilonka néni

Magyar Alajos és felesége, Irma néni

Szentes Varga Ferenc és Orbán Józsefné (Anna néni)

Lassú csárdás:

A lassú csárdás szegényes motívumkinccsel rendelkezik inkább egy –két lépéses, páros forgásos motívum jellemzi.

„Kujtorgó, sétáló„ csárdás - párhuzamos lassú csárdás, helyváltoztató, előre ,hátra mozdulattal, a sarok felemelésével, lendítésével történik, (Magyar Alajos és felesége csárdása volt).

„Ilonka néni és Jóska bácsi” féle csárdás - helyben maradó, lehet lassú és friss csárdás is, a férfi gyors sarkazó, bokázó, aprózó lábfej és kopogós motívum, a női motívumok visszafogattabb, méltóságteljesebb, lépései féltalpon, kissé „sedró” mozdulatokkal történik, a férfi szinte maga előtt táncoltatja a lányt.

Friss csárdás:

A friss csárdás lenthangsúlya teszi a csárdásformát dunántúlivá. Tempója 120-140 metronómú.

Ugyanaz az Ilonka néni féle csárdás csak gyorsabb tempóban , a férfi gyors sarkazó, bokázó, aprózó lábfej és kopogós motívum, a női motívumok visszafogattabb, méltóságteljesebb, lépései féltalpon, kissé „sedró” mozdulatokkal történik, a férfi szinte maga előtt táncoltatja a lányt.

„lippentő”

„mártogatós” – friss csárdás, egymással szemben álló, ellentétes lépéssel táncolják, melyet lehet váll, derékfogással és kézfogással is táncolni.

Dus

Szany egyik legnevezetesebb táncformája a verbunk mellett a dus. Ugrós tánc típus családjához tartozik, fejlett, de mégis megőrzi régies vonásait.

Gyors tempójú, rendkívül dinamikus és erőteljes, ritmikailag rendkívül változatos férfitánc.

A dúsban nincsenek pihenő motívumok, mindig erőteljes előadásmód jellemző.

A tánc formai és hangulati megjelenítését a táncos rögtönző képessége fokozza. Szólóban, csoportosan összekapaszkodva vagy párosan is táncolják.

Nők sosem táncolják. Zenei anyaga vegyes. A régi stílusú dallamok már háttérbe szorulnak, de Szanyban kísérfőzeneként még ma is felcsendül:

Szérül legeljetek...

Sej, a szanyi híd alatt...

Nagygazda volt az apám...dallama.

Néha eszközökkel is táncolják (boros üveg, seprű)

Dusolóink:

Táp József

Szentes Varga Mihály

Szentes Varga Ferenc

Varga József

Kocsis Antal

Motívumok:

kopogós- dobogós motívum: fontos, hogy elkezdéskor erőteljesen beleugorjunk. Díszíteni lehet pl. sarkon és csavargatva.

Rakosgató: Ritmikai játékosság jellemzi, 2 - 4, mennyiséget lehet változtatni. Súlyláb és gesztusláb ugyanúgy mozog jobb/bal oldalra.

Csapásolók: Mindig ütéssel kezd, és a tapsok számát variálja, egy kettő, három. nem keresztcsapás van, hanem jobb kéz jobb láb, bal kéz bal láb.

Kézmozdulat:

A jobb fül mellől indítjuk, bal kéz bal láb, erőteljesen, lendületesen.

Díszíthetjük lábemeléssel vagy lengetővel is.

Váltakozva is végezhetjük: nincs taps, 1 taps, szinkópa, 3 taps.

Légbokázó:

Nem a zenei sorvégekhez igazodik. Nagy, széles terpeszbe ugrás a sarkot felkapva, a térdeket befelé tartjuk nem kifelé. Légbokázót variálhatjuk kopogóssal.

Cifrák: kis cifra, nagy cifra, hátul keresztező cifra. Nagy cifránál fontos mindkettő láb magasan ugrik, térdhasználat fontos.